

Ključni politički događaji koji nam predstoje: izbori za EU parlament, i hrvatsko predsjedanje EU

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Transkript su napravili i autorska prava pripadaju studentima Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: Alen Šukurica, Petar Zubić, Stribor Gligorić, Valentina Salijević, Nika Bošković, Suzana Poljak i Petra Dalić.

(pitanje: *Mislite li da ste dovoljno informirani o EU? – da/ne*)

Tema o kojoj ćemo danas govoriti su predstojeći politički događaji u EU, to jest, nadolazeći izbori za Europski parlament, te Hrvatsko predsjedanje Vijećem EU. Da vam bolje dočaramo kako su te dvije institucije značajne za nas, pa stoga zašto su i ta dva događaja izuzetno važna, moramo se upoznati s osnovnim pojmovima:

ZAKON

(pitanja: Znate li neki zakon? Jesu li zakoni po vama bitni? Što je zakon?)

Zakon je pravni akt kojim se reguliraju važniji odnosi u društvu. Imamo puno zakona koji uređuju određena područja koja im i stoje u imenu: Obiteljski zakon, Kazneni zakon, Zakon o sigurnosti prometa na cestama, Zakon o osobnom imenu, Zakon o protuminskom uređenju itd. Sad, što znači da zakoni nešto UREĐUJU? To znači da je zakonima određeno što se smije, što ne smije, a što mora raditi u određenom području. Zakoni su samo jedna vrsta propisa. Oni su, recimo to tako, najopćenitiji. Za detaljnu razradu pravila koja su u njima propisana donose se, na temelju zakona, brojni drugi propisi, tzv. podzakonski akti, ali svi oni moraju poštivati zakone i biti u strogom skladu s onim šta je u zakonu određeno. Svi ti propisi nam uređuju na koji način mi kao pojedinci možemo ili moramo djelovati u društvu, u osobnoj sferi ili u profesionalnoj kao i u kojem će se općenito smjeru društvo kao cjelina kretati (liberalizacija tržišta npr., istospolni brakovi i sl.).

Propisima se reguliraju razni odnosi u društvu, razne stvari koje mi radimo i koje nam se događaju. npr. način zapošljavanja, način rada državnih institucija, načini kažnjavanja različitih zločina... koliko godišnjeg odmora ili praznika možete imati u godini. Pa i velike stvari poput načina nabave novih vojnih aviona, sklapanje sporazuma s drugim državama.

Također, i manje stvari kao na primjer: što treba biti istaknuto na ceduljicama na bocama, kojom stranom ceste voziti, koje ocjene imamo u školama, zašto se ne ocjenjujemo slovima? Koji sastojci se smiju stavljati u majonezu, a koji ne. Zakoni su temelj i ishodište za sva ta pravila. U Hrvatskoj je trenutno na snazi oko 620 zakona koji su temelj za još nekih 2 200 podzakonskih akata. Iz tih brojeva možemo vidjeti kolika količina stvari iz naše svakodnevice je zapravo regulirana zakonima, a da o tome niti ne razmišljamo.

TKO DONOSI ZAKONE?

Tko zapravo donosi odluke koja i kakva će sva ta pravila biti i kako će nam društvo izgledati i u kojem se smjeru kretati?

(pitanje: tko u RH donosi zakone? *Sabor/Vlada*)

Zakone donosi zakonodavno tijelo, parlament, koje je u RH Hrvatski sabor.

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Transkript su napravili i autorska prava pripadaju studentima Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: Alen Šukurica, Petar Zubić, Stribor Gligorić, Valentina Salijević, Nika Bošković, Suzana Poljak i Petra Dalić.

Hrvatski sabor je predstavničko tijelo građana i nositelj zakonodavne vlasti u Republici Hrvatskoj. A tko odlučuje koji ljudi će sjediti u Saboru i donositi odluke? Vjerojatno znate, to smo upravo svi mi, građani RH. Na koji to način radimo? Putem izbora za Sabor.

U pravilu, svake 4 godine građani RH koji imaju 18 ili više godina izlaze na izbore, i glasuju za ljude za koje misle da su najkompetentniji za biti saborski zastupnici, za voditi naše društvo i donositi propise koji će nama svima omogućiti boljitak.

U Sabor svake 4 godine biramo 151 zastupnika. Za ući u Sabor na izborima se kandidiraju ili stranke sa svojim listama kandidata koji na izborima pokušavaju osvojiti mandat u Saboru, ili u nekim slučajevima i nezavisni kandidati koji se kandidiraju kao pojedinci koji ne pripadaju nijednoj stranci.

Još jedna vrlo važna stvar za znati je da Sabor izabire i potvrđuje Vladu, koja također ima važnu ulogu u donošenju propisa.

Vlada je drugo najviše tijelo vlasti u RH, ona je operativna institucija – ona brine o razvoju i razvitku zemlje, o funkcioniranju čitave države i društva. Vlada kroji politike; odnosno smišlja na koji način će se poticati i koje promjene u društvu i državi, te koja pravila, odnosno kakvi propisi bi bili najadekvatniji da se njihove ideje realiziraju. Kako bi ispunila te svoje zadaće, dakle, ona predlaže Hrvatskom saboru zakone i druge akte te državni proračun., a Sabor ih glasanjem prihvaća i donosi. Tada zakon stupa na snagu, tada on vrijedi.

Zadaće i podjelu nadležnosti između Vlade i Sabora važno je razumjeti, kako biste mogli dobiti ideju kako funkcioniraju institucije EU o kojima ćemo danas govoriti – Europski parlament i Vijeće, koji su u sličnom odnosu, ali ne baš istom, te koliku su oni stoga od utjecaja na naše društvo i na sve nas.

ŠTO JE EU?

(pitanje: što je EU? *Država/međunarodno organizacija*) –nijedno zapravo

EU je zajednica država koje zajednički donose neke odluke, odnosno zakone/propise koje ih sve obvezuju. Dakle iste te zakone i odluke koje su prije donosili isključivo sabori u pojedinačnim zemljama, sada se donose i na razini cijele EU i jednako obvezuju sve države članice (*za ilustraciju kako to funkcionira: „vaš razred je EU, svaka osoba je jedna država“, i onda kad se dogovarate npr. gdje će van, gdje na maturalic i sl., i onda svi tamo idu, tako države u EU zajednički donose odluke o raznim stvarima koje onda svaka država slijedi*).

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Transkript su napravili i autorska prava pripadaju studentima Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: Alen Šukurica, Petar Zubić, Stribor Gligorić, Valentina Salijević, Nika Bošković, Suzana Poljak i Petra Dalić.

Tko donosi te odluke? Koji su to ljudi? Te odluke se donose u institucijama EU koje su slične po sastavu, funkciji i međusobnom odnosu našem Saboru i Vladi. To jest, donose ih ljudi od kojih se sastoji Europski parlament, ljudi od kojih se sastoji Vijeće EU i koji rade u Europskoj Komisiji. Objasniti ćemo vam ubrzo tko je točno u Europskom parlamentu, a tko u Vijeću. Sam proces donošenja zakona je ponešto složenijina EU razini nego kako smo vam malo prije objasnili da je kod nas, ali, najjednostavnije, to vam je otprilike ovako: Komisija, u kojoj su zaposleni stručnjaci iz raznih područja sastavlja prijedloge propisa, slično kao Vlada, te ih šalje Parlamentu, koje o tom prijedlogu raspravlja i mijenja ga, pa ga u tom obliku šalje Vijeću da ga vidi slaže li se vijeće s njim. Vijeće ga može izmijeniti ili reći da je super točno ovakav kakav je, i onda ga vraća Parlamentu da opet raspravlja o izmjenama ili usvoji propis (i tako par puta). Taj će zakon konačno stupiti na snagu kada ga izglasa i u konačnom obliku prihvati Parlament, baš kao što to radi za zakone i naš Sabor.

Zašto je to za nas bitno? Pa jer mi, RH, kao država članica EU te sve zakone moramo poštivati i primjenjivati, naši zakoni moraju biti usklađeni s propisima koji se donose na razini EU. Od kolikog su značaja ti propisi za nas?

2017. godine na razini EU je doneseno 280 novih zakonskih akata i izmjene 155 postojećih, dok je u ovom sazivu sabora do sad doneseno ili izmijenjeno 268 zakonskih akata. Trenutno postoji 40,000 različitih pravnih akata na razini EU. Uz to, ima također preko 15,000 presuda Europskog suda pravde, te oko 62,000 međunarodnih standarda.. I svih njih se moraju pridržavati i poštivati ih građani i tvrtke u EU.

Neka od zanimljivih područja koja se uređuju na razini EU:

Standardi o bananama – EU propisuje tri klase banana s obzirom na njihovu kvalitetu i zakrivljenost koji moraju biti jasno istaknuti kako bi supermarket kada naručuju banane točno znali koju kvalitetu mogu očekivati. Također, radi očuvanja energije EU propisuje točno koja vrsta usisavača (i drugih sličnih kućanskih proizvoda) zadovoljava kriterije efikasnosti. Onda imamo sveobuhvatnije i općenite agende kao što je Paket mjera EU za čistu energiju: do 2030. se mora postići u svakoj državi minimum od 32 % obnovljivih izvora energije u kombinaciji izvora energije i 32,5 % uštede potrošnje energije na temelju energetske učinkovitosti. Posljednja ekonomska kriza 2008. potaknula je na donošenje Uredba o kapitalnim zahtjevima za banke - tom se uredbom od banaka zahtijeva da izdvoje dovoljno kapitala, znači da imaju dovoljno love u svojim rezervama, kako bi mogle pokriti neočekivane gubitke i ostati solventne tijekom sljedeće potencijalne krize. Također, trenutno se raspravlja da se na razini čitave EU kompletno zabrane sve vrste plastike za jednokratnu uporabu (najlonske vrećice, plastične čaše i pribori za jelo i sl. *pošto, funfact – predviđa se da će u oceanima do 2050. biti više tona plastike nego tona ribe.*)

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Transkript su napravili i autorska prava pripadaju studentima Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: Alen Šukurica, Petar Zubić, Stribor Gligorić, Valentina Salijević, Nika Bošković, Suzana Poljak i Petra Dalić.

Sada dolazimo do prve bitne institucije:

1. VIJEĆE EU

(pitanje: jeste li, prije današnjeg dana, čuli za vijeće EU? *Da/ne*)

(video o Vijeću)

Dakle iz videa nam je jasno da je Vijeće EU posebna institucija Unije čiji su glavni zadaci: donošenje zakona i proračuna zajedno s Parlamentom te koordiniranje gospodarskih politika. U Vijeću sjede ministri iz vlada iz svake države članice EU, ovisno o zakonu iz kojeg područja se raspravlja. To znači da kada Vijeće raspravlja o nekom prijedlogu zakona iz područja gospodarstva Hrvatsku će na Vijeću predstavljati naš ministar gospodarstva – gosp. Marić. Cilj raspravljanja na Vijeću je uskladiti interese država članica prije nego se donese propis na europskoj razini. U Vijeću su, dakle, predstavljeni i usuglašavaju se interesi država članica EU, koje artikuliraju već spomenuti ministri iz svake države članice. Vijeće bismo mogli usporediti sa sjednicama Vlade na kojima se isto tako usklađuju stavovi svih članova Vlade prema nekom prijedlogu zakona koji zatim ide na izglasavanje u naš Sabor, koji ga konačno donosi.

Ako Vam je jasna uloga samog Vijeća krenuli bismo na našu današnju temu, a to je Predsjedanje Vijećem EU.

Hrvatska će u siječnju 2020 godine preuzeti predsjedanje Vijećem EU. (pitanje: Ima li EU predsjednika? *Da/ne*)

Što je to predsjedanje Vijećem?

(video o predsjedništvu)

Kao što ste vidjeli Hrvatska će zajedno s još dvije države članice voditi Vijeće idućih 6 mjeseci (pitanje: tko čini trio zajedno s RH? odgovor: Rumunjska i Finska).

Predsjedanje Vijećem je zahtjevna uloga koja se odvija na tri razine: političkoj, medijskoj i logističkoj. Za vrijeme našeg predsjedništva Hrvatska će organizirati preko 1000 sastanaka koji će se odvijati kako u sjedišnici Vijeća u Bruxellesu tako i u Hrvatskoj što je prilika za promociju naše zemlju budući da će medijska pažnja biti usmjerena na nas.

Zbog opsega posla koji nam predstoji procjenjuje se da će Ministarstvo vanjskih i europskih poslova zaposliti dodatnih 130 do 160 ljudi. Uz osobe koje će biti zaposlene i koje će imati značajniju ulogu to je prilika i za mlade da se uključe u politički život jer većina država organizira brojne aktivnosti koje su povezane s predsjedništvom ali koje su namijenjene građanstvu. Tako npr. Rumunjska u svoje predsjedništvo planira uključiti osobe koje su navršile 18 godina i koje su zainteresirane za europske teme te im nudi mogućnost da se upoznaju s radom Rumunjske na predsjedanju Vijećem EU (<http://www.romania2019.eu/en/volunteering-program/>).

(pitanje: mislite li da će Hrvatska organizirati sličan program? / Treba li RH organizirati nešto slično?).

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Transkript su napravili i autorska prava pripadaju studentima Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: Alen Šukurica, Petar Zubić, Stribor Gligorić, Valentina Salijević, Nika Bošković, Suzana Poljak i Petra Dalić.

U videu je rečeno da svaka država određuje teme na kojima će biti naglasak tijekom njenog predsjedanja Unijom. To naravno ne znači da će se Vijeće baviti samo tim temama već je to prilika za zemlju koja predsjedava da upozna druge države članice s problemima s kojima se suočava ili predstavi neka postignuća svoje politike za koja smatra da bi bila od koristi i za druge države članice. Tako je npr. za vrijeme estonijskog predsjedništva bilo puno govora o digitalizaciji. Sada kada znamo da država može dovesti u fokus cijele EU određeni problem, što mislite koje su teme koje Hrvatska planira staviti u centar svog predsjedništva?

Hrvatska je kao centar svog predsjedništva odredila: gospodarski rast i zapošljavanje, pitanja sigurnosti – unutarnje i vanjske, energetske i prometnu povezanost.

(pitanje: što mislite da bi trebala biti agenda RH za vrijeme predsjedanja Vijećem EU?)

2. EUROPSKI PARLAMENT

(video o parlamentu)

U EU se često govori o problemu demokratskog deficita – tj. da odluke donose, ili barem znatan utjecaj na njih imaju, neki ljudi u Komisiji i Vijeću koji u ta tijela nisu neposredno izabrani od građana. Ljudi čiji rad nije posredno usmjeravana od građana o čijim interesima donose odluke. Tko onda njima određuje agendu i odlučuje u kojem smjeru trebaju ići odluke (*hoće li se staviti više fokusa na obrazovanje i izgradnju prometnica, održavanje i zaštita bioraznolikosti, ili pak stvaranje olakšica za trgovinu, financijske transakcije; investiranje u održive izvore energije ili istraživanje nalazišta nafte i sl.*). Kako mi kao građani, oni kojih se te odluke tiču i na koje utječu, možemo imati utjecaja na donošenje tih odluka?

U tom pogledu, Europski parlament u spletu EU institucija ima izrazito važno značenje. I funkcionalno, i simbolički. Europski parlament je predstavničko tijelo u spletu europskih institucija. (slajd) U njega dakle dolaze predstavnici iz svih zemalja članica EU, jedino tijelo u koje se zastupnici biraju demokratski, neposrednom voljom građana, na izborima istim kao i zastupnici u naš nacionalni parlament (Sabor). On, po svojoj naravi i funkciji, je predstavništvo građana, a kroz svoj rad jest instrument demokratskog utjecaja na donošenje odluka na razini eu, odnosno drugim riječima, institucija putem koje vi i ja posredno možemo utjecati na to kakve će se odluke i propisi na razini EU donositi.

Tko ide u Europski parlament? Rekli smo da u njega idu, baš kao i u naš Sabor – zastupnici izabrani neposredno od građana. Samo što u Europski parlament zastupnike biraju građani svake države članice EU. U svakoj državi se bira u Europski parlament određeni broj zastupnika, a taj broj se određuje otprilike prema udjelu stanovništva te države u ukupnom stanovništvu EU. Trenutno u Europskom parlamentu sjedi 751 zastupnik iz 28 država članica.

(pitanje: Koliko mislite da Hrvatska ima zastupnika u Parlamentu? *Oko 40/oko 10*)

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Transkript su napravili i autorska prava pripadaju studentima Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: Alen Šukurica, Petar Zubić, Stribor Gligorić, Valentina Salijević, Nika Bošković, Suzana Poljak i Petra Dalić.

Hrvatska, vidite, ima trenutno 11 zastupnika. A ljudi koji se kandidiraju na izborima su zapravo naši domaći političari iz naših stranaka. Znači HDZ ima svoju listu, SDP ima svoju listu, i svi ostali koji se žele kandidirati, i tako neki naši HDZovci i SDPovci danas sjede u Europskom parlamentu.

Nešto što je važno za znati, oni ne sjede tamo kao predstavnici svojih stranaka. oni se, zajedno sa izabranim parlamentarcima iz ostalih zemalja, svrstavaju u grupacije koje se s njima odnosno njihovim matičnim strankama ideološki podudaraju. HDZ – EPP, SDP – ALDE. To bi bile stranke u Europskom parlamentu. Oni unutar tih grupacija također ne predstavljaju i zastupaju interese države iz koje dolaze, već predstavljaju građane čitave EU.

Što radi Europski parlament?

1. Ima ulogu u zakonodavnom procesu – procesu donošenja zakona, tj. uredbi i direktiva
2. Proračunske ovlasti svake godine odlučuje o proračunu EU zajedno sa Vijećem. Završni oblik proračuna odobrava Parlament i time odobrava na što će se u EU trošiti novac i koliko novca. Otud dolaze svi novci za naše projekte (Pelješkog mosta, subvencije za poljoprivrednike i štošta drugo).
Hrvatska je 2016. povukla 921 milijun eura iz proračuna EU.
Ovdje možete vidjeti koliki je proračun EU i od čega se sastoji.
3. ovlasti nadzora nad radom ostalih institucija (time igra ulogu posrednog nadzora građana nad radom cijele EU) – pazi da se svi procesi donošenja odluka odvijaju kako treba; izabire predsjednika Komisije; njima mi kao građani možemo podnositi predstavke te Europski parlament može na temelju toga postavljati svojevrstna istražna povjerenstva.

Slično tome, europarlamentarci i svakodnevno rade na unapređenju i zaštiti prava građana u različitim sferama.

Asocira li vas *nutella/milka* na nešto u tom kontekstu? Nejednaka kvaliteta proizvoda plasiranih na tržišta različitih članica EU.

Slutnje koje smo svi oduvijek imali je i formalno potvrdila naša Europarlamentarka Biljana Borzan. Ona je naručila analize nekoliko proizvoda na Njemačkom i Hrvatskom tržištu, i rezultati su jasno pokazali da ti načelno isti proizvodi nemaju isti sastav. Odnosno, da su proizvodi na Njemačkom tržištu kvalitetniji nego na Hrvatskom. Na temelju toga, putem angažmana u Odboru za unutarnje tržište i zaštitu potrošača kojeg je ona član, osigurano je u ovogodišnjem proračunu EU 800.000 eura kako bi se proveo niz kemijskih istraživanja raznih proizvoda u državama članicama, da se ustanovi koliko je ta pojava raširena. 16 zemalja članica se prijavilo da sudjeluje u tom testiranju.

EU izbori 2019

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Transkript su napravili i autorska prava pripadaju studentima Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: Alen Šukurica, Petar Zubić, Stribor Gligorić, Valentina Salijević, Nika Bošković, Suzana Poljak i Petra Dalić.

U svibnju 2019 održat će se izbori za EU Parlament. Nakon svega što smo do sada rekli jasno nam je kako Parlament funkcionira i za što je važan, stoga je i važno da izađemo na izbore.

Tko se bira? – Europski građani, koji u svojim državama imaju pravo glasa, biraju ukupno 705 zastupnika u parlament. Od toga mi u RH biramo 12 zastupnika. Zastupnici se biraju na 5 godina, Tko bira? Birate vi građani EU, u RH, punoljetne osobe, državljani RH kao i građani neke od drugih država članica koji borave u RH

Kako se bira? Preferencijalnim glasovanjem – to znači da na biračkom listiću, na kojem se nalaze liste s imenima kandidata, možete zaokružiti ne samo broj liste već i ime kandidata na toj listi za kojeg smatrate da zaslužuje vaš glas – to nazivamo aktivnim biračkim pravom

Tko se može kandidirati? Kandidirati se mogu sve osobe koje se mogu kandidirati i na izborima za nacionalne parlamente, u RH su to punoljetni državljani – to nazivamo pasivnim biračkim pravom. Političke stranke zastupljene u Saboru mogu same odlučiti koje će kandidate staviti na svoju listu. Ukoliko osoba nije kandidat takve liste treba joj 5000 potpisa birača da bi se mogla kandidirati.

Kako bi kandidati s liste ušli u EU parlament potrebno je da lista osvoji minimalno 5% ukupnih glasova svih birača koji su izašli u RH

Što mislite kolika je bila izlaznost birača RH na izborima za EU parlament 2014 g?

(pitanje: Kolika je bila izlaznost hrvatskih birača na posljednje EU izbore? Bila je 25%).

Kako bismo bolje predočili što to znači kad samo jedna četvrtina birača odlučuje zamolit ćemo četvrtinu učenika vašeg razreda da između sebe izaberu jednog zastupnika.

Zastupnik će tada odlučiti o tome kako će podijeliti čokoladu – već spomenutu Milku Biljane Borzan – hoće li je zadržati, podijeliti s grupom koja ga je izabrala ili nastojati podijeliti s cijelim razredom (100g čokolade).

Zato je važno da izađete na izbore, kako drugi ne bi birali za vas!

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Transkript su napravili i autorska prava pripadaju studentima Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: Alen Šukurica, Petar Zubić, Stribor Gligorić, Valentina Salijević, Nika Bošković, Suzana Poljak i Petra Dalić.